

Лист у далечінь

Леся Українка

Цей лист, напевно, ніколи не доведеться Вам читати, а навіть якби це трапилось, в чому я ніяк не можу бути впевнена, то в усякому разі Ви не могли б знати, від кого цей лист і до кого він звернений. На що може такий лист придатися? Насправді, цього й сама я не знаю, та якраз тепер не маю охоти думати над цим. Для такої поведінки існує французький вислів: "Це сильніше за мене". Отже, "це сильніше за мене" і є якраз бажанням послати Вам листа у невідому далечінь.

Не знаю Вашого імені, та, ймовірно, ніколи його не дізнаюся. Ми зустрілися під час одної морської плавби (для мене це була подорож на чужину, для Вас – повернення додому); дорога все ж була та сама, ми були ніби ті дві хвили, що плывуть деякий час разом, потім з'явиться яка-небудь перешкода, корабель або камінь, які розлучають хвили назавжди, вони ніколи більше не пробують віднайти себе знову, ніщо їх до цього не спонукає. Так діється і з нами.

Я рада б знати, чи Ви ще пригадуєте собі нашу першу та останню зустріч? Не знаю, але я її не можу ніколи забути, хоча безліч таких випадкових дорожніх знайомств з того часу випали мені зовсім з пам'яті. Часто уявляю собі Вашу постать; голова завжди трохи нахилена наперед, серйозний погляд Ваших очей, Ваш голос, чистий, але нерізкий, може, трохи гортанний. Ваша постать рухається тепер перед моїми заплющеними очима у далекій перспективі, і все ж вона видається мені завжди милою, витонченою та рельєфною, подібною до тих фотографюр, що неначе виконані гравіювальною голкою; так, як видно через театральний бінокль, тільки коли обернути його навпаки. Я сама не можу собі пояснити, чому я Вас завжди бачу саме так, але інакше уявити Вас не можу.

Пригадую дуже докладно, як Ви вперше підійшли до мене. Ви помітили, що я з великим зусиллям утримувала рівновагу і, нарешті, я мала вже впасти, бо корабель надто сильно колихався! Ви запропонували мені тоді свою допомогу, і так ми ходили, взявшись під руку, ціле післяобідю аж до вечора.

Адже в тому немає нічого незвичайного, що людині, якій паморочиться голова, подають руку... Як тільки Ви подали мені руку, у мене було таке враження, ніби ми разом проходжувалися вже не раз. Мене нітрішки не дивувало, що Ви на хиткій палубі так чудово вміли балансувати, а Ваша рука мені була кращою опорою, ніж залізні поручні сходів; мені здавалось, неначе я це давно знала. Ви жодного разу не дозволили мені йти самій, а коли я хиталася, Ваша рука піднімалася швидко, Ви дивились на мене тривожно й говорили з тихим докором: "Прошу Вас, держіться міцніше моєї руки!" А коли підходили до лави, на яку я сідала, Ви віддалялися або стояли біля мене, як вважали за краще, і ми розмовляли.

Загалом поводитися зовсім природно, без тієї банальної вимушеної ввічливості, яка звичайно характерна взаєминам між мужчинами і жінками і яка мені ненависна. Вам і

на думку не спало, що Ви допустили нечемність, коли, замість розмовляти зі мною, Ви ходили вздовж палуби, заклавши руки за спину. Я часто помічала, що Ви поринали в думки або, можливо, в турботи, і я Вам при цьому ніколи не заважала своїми розмовами.

Деколи, кожного разу несподівано, Ви зупинялися біля мене з якимсь питанням або зауваженням, і одразу зав'язувалась розмова. Я ці бесіди добре пам'ятаю, але не хочу їх тут відтворювати, нудно повторювати те, що було раз висловлене: вони мені видається мов диктант.

Так, пригадую собі нашу останню довгу розмову, коли я стояла, спершись на борт, і поглядала вниз на темне хаотичне море та говорила про те, що мені здавалось таким же темним та хаотичним, як море. Ми говорили про велику проблему, про "велику фатальність...". Ви говорили весь час серйозно, жодного разу я не примітила з Вашого боку навіть найменшого наміру поглузувати з мене, Ви не вдавалася також до жодних жартів, як це ведеться в товаристві за чашкою чаю. Скоріше все було схоже на конференцію. Весь час Ви дискутували спокійно, а я відчувала, як горіли мої очі і палало обличчя. Я схилилася так низько за борт, що солоні бризки з колеса били мені в обличчя, а свіжий вічний вітер продував мою літню сукню, і я тремтіла. Це ви враз запримітили, і я знову побачила у Ваших очах ласкаву дбайливість; Ви одразу припинили наш діалог; та як швидко, просто! Тільки сказали: "Ви стомлені, замерзли, краще я Вас проведу де Вашої каюти. Дайте мені руку і, ради бога, тримайтесь міцно".

Там внизу, на порозі каюти, на прощання ми подали руки. Тоді мені так дуже хотілось Вам сказати: "Дякую, мій друже!" Але я вимовила лише перше слово, і це було все. Ви побігли швидко та спритно сходами нагору і зникли в темряві. Ми вже більше ніколи не обмінялися словом.

Наступного ранку я Вас побачила ще раз як Ви стояли у найвіддаленішому кутку пароплава. Ви, однак, мене не бачили, і нова зустріч не відбулася.

Коли ми прибули до пристані, де Ви мали намір зійти, я хотіла Вас відшукати, щоб сказати прощальне слово, але Ви загубилися в натовпі, і я не змогла Вас розгледіти.

З того часу ми ніколи більше не бачились і, гадаю, ніколи не побачимось. Так, може, й краще.

Вдруге ми могли б бути у зовсім іншому настрою, і друга зустріч могла б нам тільки зіпсувати добре враження від першої. Може, Ви того вечора, коли розмовляли зі мною, були в особливому настрої, що, можливо, рідко з Вами буває. І я могла б Вам вдруге також здатися цілком іншою, нудною і навряд гідною уваги. Тоді ми могли б тільки жаліти, що випадок нас звів знову.

Нехай буде й так; теоретично я це припускаю. І все ж, коли я Вас згадую та бачу в далекій перспективі Вашу постать, дуже хочеться сказати Вам: "Дякую, мій друже!" - і мені справді жаль, що Ви не можете цього почути!